

Katarzyna JABŁCZYŃSKA, Jakub M. GAC, Tomasz R. SOSNOWSKI

e-mail: k.jablczynska@ichip.pw.edu.pl

Katedra Inżynierii Procesów Zintegrowanych, Wydział Inżynierii Chemicznej i Procesowej, Politechnika Warszawska, Warszawa

Modelowanie i doświadczalna analiza procesu powstawania agregatów cząstek podczas odparowania kropli monodispersyjnego koloidu

Wstęp

Struktura materii w skali mikroskopowej ma olbrzymi wpływ na jej chemiczne i fizyczne właściwości. Mikronowe i submikronowe cząstki o z góry znanej, uporządkowanej budowie znajdują liczne zastosowania praktyczne. Cząstki nanostrukturalne, o określonej porowatości i rozkładzie wielkości porów, charakteryzujące się dużym rozwinięciem powierzchni, bądź też pełniące rolę nośników dla nanocząstek budulcowych mogą przykładowo być wykorzystane jako narzędzia kontrolowanego uwalniania leków [Tsapis, i in., 2002].

Suszenie rozpyłowe należy do najbardziej obiecujących metod otrzymywania cząstek o kontrolowanej morfologii z koloidalnych cząstek budulcowych [Nandiyanto i Okuyama, 2011].

Celem pracy była identyfikacja dominujących czynników wpływających na organizację pierwotnych cząstek koloidalnych wewnątrz agregatu (mikrocząstki nanostrukturalnej) powstałego w wyniku odparowania fazy ciekłej z kropli zawiesiny oraz stworzenie prostego modelu jej suszenia pozwalającego na przewidywanie struktury tego agregatu. W prezentowanej pracy przedstawiono wyniki symulacji oraz ich porównanie z charakterystycznymi rodzajami struktur tworzących się w procesie suszenia rozpyłowego, w którym prekursorem jest zawiesina cząstek stałych.

Badania doświadczalne

Cząstki. Agregaty cząstek zostały wytworzone na drodze suszenia rozpyłowego przeprowadzonego za pomocą suszarki *Mini Spray Dryer B-290* (Büchi, Szwajcaria). W procesie tym prekursorami były zawiesina cząstek polistyrenu (*Latex monospher 1000*, Palas GmbH, Niemcy) o średnicy 1 μm i koncentracji 1 mg/cm^3 , bądź zawiesina cząstek krzemionki o średnicy ok. 300 nm i koncentracji 30 mg/cm^3 , wytworzonych metodą *Stöbera i in.*, [1968]. W obu przypadkach cząstki posiadały rozkład zbliżony do monodispersyjnego. Prekursor pompowany był ze strumieniem 7 cm^3/min do dwupłynowej dyszy pneumatycznej, gdzie następowała jego atomizacja przez przepływające koncentrycznie sprężone powietrze (strumień ok. 350 dm^3/h).

Powietrze. Strumień gorącego powietrza dostarczał energię wymaganą do odparowania wilgoci oraz transportował powstałe cząstki do wysokosprawnego cyklonu, w którym następowało wydzielanie proszku. Przepływ objętościowy gorącego powietrza przez suszarkę wynosił 16 m^3/h , a jego temperatura na wlocie do komory suszenia wynosiła 220°C. Takie warunki miały zapewnić intensywne odparowanie rozpuszczalnika.

Obserwacje. Ze względu na bardzo małe ilości produkowanych proszków próbki były pobierane bezpośrednio na fragmenty taśmy węglowej przymocowanej we wnętrzu cyklonu, które następnie, po uprzednim napyleniu złotem za pomocą napyłarki *K550x Sputter Coater*, *Quorum Technologies* (Wielka Brytania), poddawane były obserwacji za pomocą skaningowego mikroskopu elektronowego (SEM) model *TM-1000* (Hitachi, Japonia).

Stosowana metoda rozpylania prekursora generuje krople o bardzo szerokim rozkładzie średnic, co prowadzi do powstawania bardzo zróżnicowanego produktu. W dalszej części pracy przedstawione zostaną zdjęcia wybranych, reprezentacyjnych struktur korespondujących z wynikami modelowania procesu suszenia kropli zawiesiny.

Model matematyczny

Zastosowany model zakłada, że siłami dominującymi w układzie są oddziaływania krótkozasięgowe pomiędzy cząstkami, to jest siły wynikające z istnienia podwójnej warstwy elektrycznej oraz oddzia-

ływań *van der Waalsa*. W modelu założono również, że wszystkie cząstki są kuliste i mają tę samą średnicę. Siły pochodzące od podwójnej warstwy elektrycznej zostały opisane za pomocą potencjału [Senger i in., 1944]:

$$U_{dl} = 2\pi\epsilon_r\epsilon_0 R\psi_s^2 \ln[1 - \exp(-\kappa\delta)] \quad (1)$$

gdzie R oznacza promień pojedynczej cząstki, ψ_s – jej potencjał elektryczny (założono, że te wielkości są stałe dla wszystkich cząstek), κ – odwrotność długości *Debye'a*, δ – odległość pomiędzy powierzchniami cząstek.

Siły *van der Waalsa* opisywane są przez potencjał jako [Parsegian, 2006]:

$$U_{vw} = -\frac{A_H R}{12\delta} \quad (2)$$

Dla cząstek na powierzchni kropli działa siła napięcia powierzchniowego, która nie pozwala im opuścić kropli. Siły kapilarne działające pomiędzy dwoma cząstkami na powierzchni kropli są natomiast w tym podejściu zaniedbane jako mniej istotne.

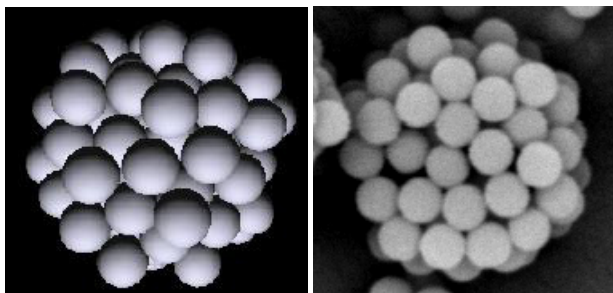
Cząstki zawieszone w kropli są traktowane jako twardy sfery, co oznacza, że gdy cząstki zbliżą się na odległość sumy promieni, odbiją się od siebie idealnie sprężysto i nie następuje ich deformacja. Szybkość parowania kropli modelowano jako zmianę promienia kropli o zadany procent w jednostce czasu.

Użyty w obliczeniach czas podawano w jednostkach umownych, gdyż celem modelu był raczej opis jakościowy, niż ilościowy dynamiki powstawania mikrocząstek oraz ich morfologii. Dlatego w dalszej części pracy podane są jedynie wzajemnie stosunki założonych czasów parowania kropli, a nie ich wartości.

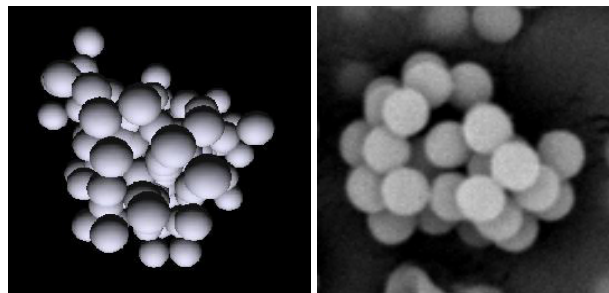
Wyniki i dyskusja

Po odparowaniu rozpuszczalnika z kropli zawiesin powstają agregaty cząstek pierwotnych spajanych ze sobą siłami adhezji. Ze względu na polidispersyjność kropli, w proszkowym produkcie suszenia można znaleźć agregaty o różnej strukturze i rozmiarach, zależnych od początkowej wielkości kropli i czasu jej parowania, a także od wielkości zawieszonych początkowo w kropli cząstek stałych i ich mobilności. W suszonej kropli koloidu cząstki dążą do zajęcia położeń w pobliżu powierzchni kropli. Wynika to ze stosunkowo niewielkiej dyfuzyjności tych cząstek (w modelu została ona całkowicie pominięta), a także z odpychających oddziaływań elektrycznych pomiędzy cząstkami obdarzonymi jednoimiennym potencjałem. Ten ostatni efekt jest tym silniejszy, im bardziej zdejonizowane jest środowisko, w którym cząstki są zdyspergowane. Na rys. 1 przedstawiono widok, a na rys. 2 – przekrój agregatu powstającego, gdy czas suszenia jest wystarczająco długi i cząstki koloidalne, mimo cofania się powierzchni kropli w wyniku parowania rozpuszczalnika, zdążają się przeorganizować tak, że ostatecznie tworzą zwarty agregat o w przybliżeniu kulistym kształcie.

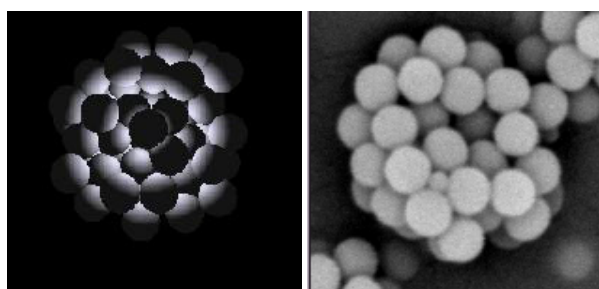
W przypadku, gdy czas suszenia i mobilność cząstek nie są wystarczające do ich reorganizacji w miarę kurczenia się kropli, cząstki zagęszczają się przy powierzchni tak silnie, że blokują się wzajemnie. W następnym etapie suszenia para wodna ucieka już przez pory pomiędzy cząstkami budulcowymi *skorupy*, pozostawiając puste wnętrza agregatu. Na rys. 3 po lewej stronie widoczny jest końcowy wynik modelowania procesu odparowania kropli zawiesiny, a po prawej – pusta w środku cząstka otrzymana w procesie suszenia rozpyłowego zawiesiny cząstek polistyrenu o średnicy 1 μm . Omiawiany efekt tworzenia agregatu pustego w środku jest tym bardziej widoczny im mniejsze są cząstki prekursorowej zawiesiny (Rys. 4).

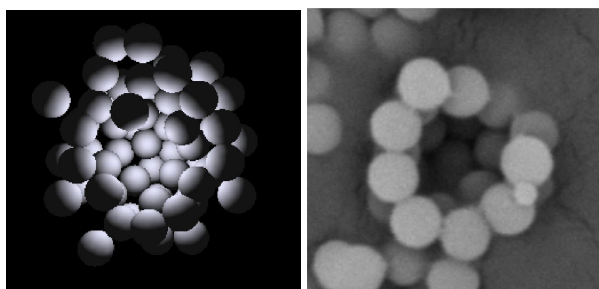
Rys. 1. Po lewej: przewidywany przez model widok w przybliżeniu sferycznej cząstki (wynik modelowania 120 cząstek pierwotnych o średnicy 0,8 μm). Czas parowania T_1 . Po prawej: zdjęcie SEM sferycznego agregatu cząstek polistyrenu o średnicy 1 μm

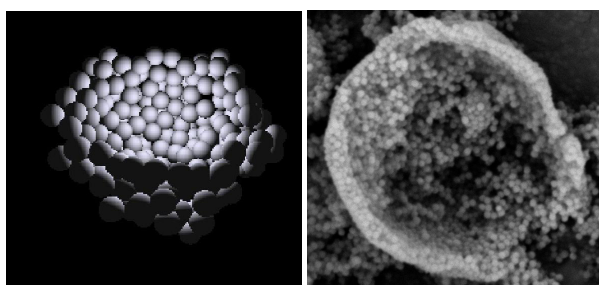
Rys. 5. Po lewej: przekrój przez cząstkę pustą w środku - wynik modelowania 120 cząstek pierwotnych o średnicy 0,8 μm , czas parowania $T_3 = T_1/2133$. Po prawej: zdjęcie SEM nieregularnego agregatu cząstek polistyrenu o średnicy 1 μm

Rys. 2. Po lewej: przekrój przez cząstkę o zwartej strukturze - wynik modelowania 120 cząstek pierwotnych o średnicy 0,8 μm . Czas parowania T_1 . Po prawej: zdjęcie SEM fragmentu agregatu cząstek polistyrenu o średnicy 1 μm

Rys. 3. Po lewej: przekrój przez cząstkę pustą w środku - wynik modelowania 120 cząstek pierwotnych o średnicy 0,8 μm , czas parowania $T_2 = T_1/400$. Po prawej: zdjęcie SEM fragmentu pustego w środku agregatu cząstek polistyrenu o średnicy 1 μm .

Rys. 4. Po lewej: przekrój przez cząstkę pustą w środku - wynik modelowania 480 cząstek pierwotnych o średnicy 400 nm, czas parowania $T_2 = T_1/400$. Po prawej: zdjęcie SEM fragmentu pustego w środku agregatu cząstek krzemionki o średnicy 300 nm.

W sytuacji, gdy czas suszenia jest tak krótki, że cząstki wewnątrz kropli w trakcie ubytku parującego rozpuszczalnika nie zdążą przemieścić się do powierzchni międzyfazowej, powstały agregat ma nieregularny kształt. Na rys. 5 po lewej stronie widoczny jest wynik modelowania, w którym czas kurczenia się kropli zawiesiny był ponad pięciokrotnie krótszy niż w przypadku cząstki pokazanej na rys. 3.

Na rys. 5 po prawej stronie pokazano zdjęcie rzeczywistego nieregularnego agregatu mikronowych cząstek polistyrenu powstałego w procesie suszenia rozpyłowego przy wysokiej szybkości suszenia.

Wnioski

Suszenie rozpyłowe koloidów zawierających cząstki mikronowe i submikronowe prowadzi do otrzymania niejednorodnego pod kątem rozmiaru i morfologii produktu, charakteryzującego się jednak pewnymi generalnymi cechami zależnymi od zastosowanych parametrów procesu.

Zarówno rezultaty eksperymentu, jak i wyniki obliczeń numerycznych pozwalają stwierdzić, że morfologia powstających cząstek silnie zależy od szybkości suszenia kropli, a mianowicie:

- gdy czas parowania rozpuszczalnika z kropli zawiesiny jest wystarczająco długi, znajdujące się w niej cząstki porządkują się w jak najbardziej korzystną pod względem energetycznym strukturę cząstek pustych w środku tzw. *hollow particles*, o wielkości zależnej od początkowej średnicy kropli;
- przy krótszych czasach suszenia otrzymuje się struktury kuliste o jednorodnym (w przybliżeniu) rozkładzie cząstek pierwotnych;
- dla najkrótszych czasów suszenia można zaobserwować powstawanie struktur w pełni nierównowagowych, tj. agregatów o kształcie dalekim od kulistego oraz nierównomiernym rozkładzie cząstek budulcowych.

W sposób jakościowy wyniki te pokrywają się rezultatami badań nad wpływem kinetyki suszenia na strukturę cząstek powstających z nanokoloidów [Jablczyńska i in. 2015].

LITERATURA

- Jablczyńska K., Janczewska M., Kulikowska A., Sosnowski T.R (2015). Preparation and characterization of biocompatible polymer particles as potential nanocarriers for inhalation therapy. *Int J. Polymer Sci.* Article ID 763020. DOI:10.1155/2015/763020
- Nandiyanto A. B. D., Okuyama K. (2011). Progress in developing spray-drying methods for the production of controlled morphology particles: From the nanometer to submicrometer size ranges. *Adv. Powder Technol.*, 22, 1-19. DOI:10.1016/j.apt.2010.09.011
- Parsegian V.A., (2006). *Van der Waals forces*. Cambridge University Press, New York
- Senger B., Schaaf P., Bafaluy F.J., Cuisinier F.J.G., Talbot J., Voegel J.-C., (1994). Adhesion of hard spheres under the influence of double-layer, van der Waals, and gravitational potentials at a solid/liquid interface. *Proc. Nat. Acad. Sci. USA* 91, 3004-3008. DOI:10.1073/pnas.91.8.3004
- Stöber W., Fink A., Bohn E., (1968). Controlled growth of monodisperse silica spheres in the micron size range. *J. Colloid Interf. Sci.*, 26, 62-69. DOI: 10.1016/0021-9797(68)90272-5
- Tsapis N., Bennett D., Jackson B., Weitz D. A., Edwards D. A., (2002). Trojan particles: large porous carriers of nanoparticles for drug delivery. *Proc. Nat. Acad. Sci. USA* 99, 12001-20005, DOI: 10.1073/pnas.182233999

Praca częściowo finansowana z projektu badawczego Narodowego Centrum Nauki nr 2014/13/N/ST8/01667.